

СОЦИАЛНОПЕДАГОГИЧЕСКА РАБОТА ЗА ПОДГОТОВКА В РОДИТЕЛСТВО ЗА ДЕЦАТА НА УТРЕШНИЯ ДЕН

Розалия Йорд. Кузманова - Карталова

Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“
kuzmanova@ts.uni-vt.bg

РЕЗЮМЕ — Подготовката за родителство е от значима важност, за да се реализират успешни и осъзнати родителско-детски взаимоотношения, за развиване и поддържане на нормално функционираща семейна среда, за просперитета на младото поколение, за живот в здрава социална среда и зряло общество. В този смисъл в статията се аргументира важността на информираното родителство и необходимостта от целенасочена подготовка и подкрепа за изпълнението на родителски роли от младите хора. Обследват се същността и значението на осъзнатото родителство за изграждането на емоционално, психически и социално здраво поколение. Проследяват се характеристиките и формите на проявление на осъзнатото родителство. Извеждат се подходи и методи за подготовка на младите хора за осъзнато родителство чрез социалнопедагогическа работа.

Ключови думи: деца, родители, семейства, социалнопедагогическа работа

SOCIO-PEDAGOGICAL WORK FOR PREPARATION IN PARENTHOOD FOR THE CHILDREN OF TOMORROW

Rozaliya Yord. Kuzmanova – Kartalova

St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo
kuzmanova@ts.uni-vt.bg

ABSTRACT — In order to realise successful and conscious parent-child relationships, preparation for parenting is of significant importance. It's importance is subsequent in the developing and maintaining a normally functioning family environment, for the prosperity of the younger generation, for living in a healthy social environment and a mature society. In this sense, the article argues the importance of informed parenting and the need for targeted preparation and support for the implementation of parental roles by young people. The essence and importance of conscious parenting for building an emotional, mental and socially healthy generation are explored. The characteristics and forms of manifestation of conscious parenting are traced. Approaches and methods for preparing young people for conscious parenting through socio-pedagogical work are derived.

Keywords: children, parents, families, socio-pedagogical work

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Подготовката на младото поколение за родителство се очертава като потребност в днешното забързано, трансформиращо се и дигитализирано ежедневие. Осъзнаването и ефективното изпълнение на родителските функции и роли не е иманентна предпоставеност, а процесуална дейност, която би трябвало да съпътства процеса на израстване и развитие на младата личност. Родителските модели на поведение са добра базисна основа за формиране на родителско съзнание у младите хора, но много често днес децата израстват в деструктивна семейна среда, която не би могла да бъде модел за функционални семейни отношения в новото семейство на детето.

В този смисъл целта на настоящото изследване е да се очертае значимостта на подготовката на децата на днешното време за осъзнато родителство, като се анализират неговите същностни характеристики и предложат ефективни подходи и методи за реализирането му чрез социалнопедагогическа работа.

2. МЕТОДОЛОГИЯ

Изследването се базира на теоретични анализи на научни концепции, методики и практики на чуждестранни и наши учени, изследователи и практики, свързани с помощ и подкрепа на семейства, родители и деца. Използвани са методите за анализ и синтез на информацията, системен, структурен и логико-конструктивен подход при интерпретирането на различните постановки, концепции и становища относно същността и характеристиките на отговорното родителство и спецификата на социалнопедагогическата работа за подготовка на децата за осъзнато и споделено родителство.

3. АКТУАЛНОСТ НА ПРОБЛЕМА ЗА ПОДГОТОВКАТА НА МЛАДИТЕ ХОРА ЗА РОДИТЕЛСТВО

Подготовката за родителство е от значима важност, за да се реализират успешни и осъзнати родителско-детски взаимоотношения, за развиване и поддържане на нормално функционираща семейна среда и в по-широк контекст - за просперитета на младото поколение, за живот в здрава социална среда и зряло общество. Идеята за формирането на нагласи за осъзнато родителство още от детска възраст, за изграждането на умения за ефективно общуване и взаимодействие между семейните членове, между родителите и децата в новия тип обществени условия, свързани със свръхангажираност в личен и професионален план, с технологизация и индивидуализация на начина на живот и себеусещането, е от висока важност за запазване на смисъла за живот в семейна среда и за пряка и активна комуникация между родителите и децата.

Независимо от типа семейно съдружие, при което се реализират родителските отношения (пълно, непълно семейство, живот на семейни начала без брак и пр.), е от висока важност те да бъдат осъзнати, за да бъдат ефективни. Осъзнатостта на идеята за родителство е свързана преди всичко с усещането за ролята и функцията на родителството, с информираността за различните специфики и особености на детската личност през различните възрастови периоди, за социалните проблеми и предизвикателства, в които могат да попаднат децата и възможности за тяхната превенция. Осъзнатото родителство се свързва и с готовността за развиване на личностни и социални умения за разбиране, насърчаване и позитивна комуникация с подрастващите, с готовността за личностно обогатяване на родителите за живот в съвременните реалности, за да могат да бъдат актуални събеседници и подкрепящ фактор за децата си в настоящата динамика. Заедно с това, задължителен компонент на

осъзнатото родителство е съхраняването на неповторимостта на детската личност, създаването и поддържането условия за развитие на нейната уникалност.

За синхронизирането на усилията за подготовка на отговорни бъдещи родители и за насърчаването на ефективни семейни взаимодействия в настоящите семейства е от значение ролята на социалнопедагогическата работа с децата и техните родители. Целенасочената подготовка на младите хора за осъзнаване на отговорността и красотата на родителството, за осмислянето на здравословния начин на живот, като възможност да се развият и съхранят физически, психически и емоционално здрави личности, за да бъдат подкрепящ и стимулиращ фактор в живота на своите деца, преминава през организиран процес на подпомагане на семейната функционалност в настоящите семейства на децата и съдействие за повишаване на качеството на живот както на семейството като цяло, така и за всеки семеен член по отделно.

4. СЪЩНОСТ НА ФЕНОМЕНА „ОСЪЗНАТО РОДИТЕЛСТВО“

На пръв прочит словосъчетанието „осъзнато родителство“ може да предизвика размисъл за тавтология. Родителството по принцип, по убеждение и смисъл би трябвало винаги да е осъзнато и отговорно, което да съдейства за отглеждането, възпитанието и развитието на високо ефективни в индивидуално-личностен и социален аспект успешни млади хора и за просперитета на групите, семействата, общностите, на обществото като цяло. Изследванията, обаче, сочат, че все повече родители не изпълняват отговорно своите функции за осигуряване на сигурна и безопасна среда за израстване, за стимулиране на индивидуалния растеж на детето, за реализирането на онази приемственост между поколенията за изграждане на здрави корени и свързаности в трансгенерационната линия за благополучието на рода, за съхраняване на традициите и приемствеността, за усета за здрав смисъл в живота.

Социално-икономическите фактори, стихийните обществени процеси, деструкцията в обществените отношения водят до изкривяване на разбирането за ролята на родителя и много често се констатира проблеми, като: властно родителство, отчуждаващо родителство, отхвърлящо родителство, родителска зависимост, свръхобгрижващо родителство, заместващо родителство, незряло родителство и прочие. Тези негативно въздействащи родителски отношения са следствие от неинформираност, неосъзнатост или невъзможност за реализиране на родителските роли. За да се подпомогнат хората да се ориентират в отговорностите на родителството и за реализиране ефективното изпълнение на неговите основни функции – възпроизводствена, възпитателна и социална, е необходимо да се изясни концепцията, свързана с осъзнатото родителство.

При осъзнатото родителство не се наблюдава еднопосочна връзка на даване от страна на родителя и получаване от страна на детето на емоции, помощ, подкрепа, възпитание, модели на поведение, разбиране и пр., нито пък само от страна на детето към родителя, който е в определена трудна ситуация и детето да изпълнява заместваща роля, например на отсъстващия партньор, на липсващата майка и пр. При осъзнатото родителство се запълва емоционалният резервоар и на родителя, за да може той балансирано, отговорно и осъзнато да реализира ролята си на родител, и на детето, за да расте здраво, вдъхновено и с творчески заряд за успехи. Осъзнатото родителство дава възможност за изява на личностния потенциал на всеки семеен член чрез насърчението на цялата семейна система. Чрез хуманистично виждане и нагласа за емоционална сплотеност, хармонични отношения и взаимоприемане и при съблюдаване на ясни правила и граници – личностни и семейни, се създават благоприятни условия за израстването на всеки семеен член чрез подкрепата на семейната система за личностен и социален просперитет, свързан с индивидуално-творческия потенциал на всеки.

Световно известният клиничен психолог и терапевт д-р Шафали Тсабари сполучливо развенчава няколко априорни тези, които съдействат деструктивните отношения „родители –

деца“, а именно: родителството е фокусирано върху детето; проспериращото дете означава, дете, което е напред от другите; има добри и лоши деца; да си добър родител е втора природа; добрият родител е любящ; да си добър родител означава да отгледаш щастливо дете; родителите трябва да имат контрол върху децата (Тсабари, 2018). Целевото поддържане на имиджа „добър родител“ може да бъде съпроводено с тревожност, неосъзната неудовлетвореност от постигнатото, ниско самочувствие и чувство за вина. Фокусът само върху детето предполага постепенна загуба на личностна идентичност, на интереси, хобита и среди. Това води след себе си състояния като неудовлетвореност, чувство за самота и предпоставка за психо-емоционални и поведенчески проблеми у родителя. Родителят е преди всичко човек с присъщите му очаквания, потребности и чувства. Поддържането на стандарта „да си добър родител е втора природа; добрият родител е любящ; да си добър родител означава да отгледаш щастливо дете“ е предпоставка за формиране на тревожност, несигурност, страх и вина, което пък от своя страна може да доведе до феномена „прегаряне“. Дори и в ролята си на родител човек, може да достигне до бърнаут в стремежа си да бъде винаги на ниво, да отговаря на всички очаквания и да бъде винаги на разположение. Затова осъзнатото родителство е балансът да се регулират отношенията на родителя от свръхотдаденост до незаинтересованост или липса на грижа.

Д-р Шафали Тсабари коментира, че ако родителят насочи фокуса към собственото си израстване, с помощта на това, което поведението на децата подсказва за тях, от една страна, ще освободят децата си от собствения си емоционален товар и, от друга, подрастващите ще бъдат облекчени от усещането, че са постоянно контролирани и управлявани от своите родители (Тсабари, 2018: 65). Когато родителят е свръхобгрижващ и свръхпротектиращ, децата попадат в емоционална зависимост от него или пък това може да доведе до отхвърлянето му от детето. Това води до затваряне на детето в собствени светове, до емоционално-поведенчески проблеми, понижаване на мотивацията за познавателна активност, с което се бележи негативно пътят за успех на младата личност.

Осъзнатото родителство се свързва с това, че родителят осъзнава чувствата, емоциите и потребностите на своето дете. Оценява ситуацията, средата и възможностите за реализирането на родителските си функции и ги реализира отговорно, като не загубва себе си в ролята на родител, а съблюдава и своите нужди, емоции и потребности. Реализира успешно и другите си социални роли, в които влиза – на партньор, на син или дъщеря, на брат или сестра, на колега, на съсед и пр. Изходната позиция на отговорното родителство е, че през израстването на самия родител в психо-емоционално, личностно и социално отношение, той разбира по-добре и отговаря по-адекватно на чувствата, емоциите и потребностите на детето. Или в краткост: успехът на детето преминава през успеха на родителя чрез балансирани отношения, балансирано време заедно, балансирано удовлетворяване на потребностите на всички семейни членове. Така биха се реализирали пълноценни отношения „родители – деца“, които водят до функционална семейна система.

Професионалният консултант по семейни проблеми и изследовател на семейната система Джон Брадшоу извежда следното определение за функционално семейство: „Функционално, здраво семейство е това, в което всички членове и връзките между тях са пълноценно функциониращи. Членовете на семейството носят в себе си всички човешки умения да общуват, да отстояват своята индивидуалност и да задоволяват колективните и индивидуалните си потребности. Функционалното семейство е благоприятна почва, в която индивидът може да стане зрял човек.“ (Брадшоу, 2002: 66). Изследователят определя за зрял човек, този, който разграничава себе си от останалите хора, определя ясно своите човешки граници, притежава отчетлива идентичност, който е неизменна част от семейството, без това да обезличава идентичността му, който се чувства емоционално свободен да избира да бъде прекалено близък с някого, без това да го гневи или да го поглъща изцяло, или да се откъсва временно от семейната среда без чувство за вина (Брадшоу, 2002: 66 – 67).

Може да се каже, че осъзнатото родителство означава родителят да бъде осъзнат за потребностите на своето дете, да ги удовлетворява, като запазва собствената си личностна идентичност, без да пренебрегва себе си да реализира своята най-добра версия като личност и родител.

Според д-р Педрам Шоджай и Ник Полизи осъзнатото родителство не е някакъв възвишен идеал или цел, която да се постигне някой ден, а е начин на живот, който да се приеме и, за който непрекъснато да се работи съвременно. Осъзнатото родителство изисква готовност за ангажиране, пробуждане, осъзнаване и разумно действие, изисква работа и практически опит, като действието се свързва с поемане на ролята на осъзнат родител за реализиране на нови възможности, резултати, взаимоотношения и по-здравословен живот (Шоджай § Полизи, 2023: 21). Според авторите, осъзнатото родителство не означава децата да се контролират или да се оставят да растат такива, каквито са, а да им се помогне да пристъпят към зрелостта с увереност, самоуважение, дълбока връзка със себе си, емоционална и духовна сила и психическа устойчивост ((Шоджай § Полизи, 2023).

5. ХАРАКТЕРИСТИКИ И ФОРМИ НА ОСЪЗНАТО РОДИТЕЛСТВО

Характеристиките на осъзнатото родителство могат да се съотнесат с тези на нормално функциониращото семейство, а именно: семейството е единицата, в която човек оцелява и расте; семейството е почвата, осигуряваща емоционалните потребности на всички членове, с баланс между автономия и зависимост; в него се реализира социална подготовка за живота; едно здраво семейство осигурява израстване и развитие на всеки отделен член, включително и на родителите; семейството е мястото, където човек изгражда своето самочувствие; то е основната социална единица, жизнено важна за обществото (Брадшоу, 2002: 66).

Друг изследовател д-р Шефали Тсабари извежда следните форми на осъзнато родителство за изграждането на силни, устойчиви и самоуверени деца, а именно:

- Да се премине от очаквания към ангажираност – Т.е. вместо очаквания, да се предостави подкрепяща и пълна ангажираност на родителя към детето, да се създаде пространство то да разгърне вътрешната си същност и сила (Тсабари, 2018: 220). Премаването от очаквания към ангажираност освобождава детето да живее, страхувайки се от провал. Така то се чувства сигурно, знаейки, че родителите му ще видят многото страни на всяка една ситуация и така не се бои да предприеме разумни рискове, като осъзнава, че действията му ще се приемат като смели, независимо от резултата. По този начин децата ще процъфтяват, като се чувстват приети и насърчавани, докато критиките и наказанията събарят техния дух и вместо да развиват умения за автономия, те допускат още повече грешки. Този подход насърчава децата да разширяват зоната си на комфорт, да експериментират без да се страхуват, че ще бъдат наказани, като безстрашно се насочват към своето бъдеще, уверени, че са достойни да бъдат разбрани и приети (Тсабари, 2018: 213).
- От неосъзната реактивност към осъзнато присъствие – Свързва се с трансформиране на негативните родителски реакции в автентично изразяване чрез добронамереност, осъзнатост, отговорност, което да бъде мощна промяна в отношенията с децата. По този начин децата осъзнават, че са разумни и имат капацитета да се справят със задачите в живота, че са видяни, чути и разбрани (Тсабари, 2018: 243 – 244).
- От хаос към спокойствие – Изразява се в „запазване на тишина“ от родителя, когато детето има нужда от пространство, за да си овладее емоциите и в същото време остава отворен, неосъдителен и некритичен, внимавайки да не навлезе в личното поле на детето, ако не е поканен. Свързва се също с активно слушане на децата - вместо с безпокойство, невнимание и опити за контрол на разговора, се реализира активно слушане, свързване със сърцето и чувствата. Също така родителят е отворен да чуе

дълбоките нужди на детето си, той се освобождава от потребността непрекъснато да решава проблемите и да го спасява (Тсабари, 2018: 255 - 256).

- Без роля – Родителят да не се заема роля на доминиращ фактор при емоционални проблеми на децата, а да остане страничен наблюдател на емоционалната реактивност на детето си и да не позволява да бъде въввлечен в нея, като я филтрира чрез различни форми и похвати, като: хумор, разказване на истории, ролеви игри и други. По този начин се дава възможност на децата да овладеят сами чувствата си и да останат верни на себе си, да не се засяга тяхното чувство за достойнство (Тсабари, 2018: 276 – 277).
- От обвързаност към автономия – Реализира се, когато родителят не разграничава своите чувства от тези на детето, като е развил висока степен на преплитане или това е т.н. емоционална зависимост. Процесът на осъзнаване на чувствата води до здравословно емоционално отделяне от децата, дава яснота и подреденост на мислите, осъзнаване на вътрешния свят, на емоциите и се реализира емоционално отделяне (Тсабари, 2018: 307).
- От преценки към емпатия – Емпатията е способността на човек да се свърже с чувствата на друг човек, в случая се изразява в приемане за естествена ситуацията детето да изпитва определени емоции и, че не е необходимо родителят да променя другия, а себе си. Изследванията сочат, че, когато децата се чувстват неразбрани, те се затварят в себе си, но, когато усетят истинска емпатия от родителите си, се създават благотворни отношения и се възможности за близост, свързване и споделяне (Тсабари, 2018: 319 – 320).
- От дисциплина към разумни граници – създаването на ясни, последователни и изпълнени с разбиране граници премахва необходимостта от дисциплинарни техники; спокойните здравословни граници създават у децата усещане за сигурност (Тсабари, 2018: 333).

В своята книга „Осъзнато родителство“ П. Шоджай и Н. Полизи извеждат следните характеристики на осъзнатото родителство – обич, време, природа, присъствие, връзка, които се изразяват по-конкретно във: грижа на родителите за самите себе си, да бъдат в здрава връзка със себе си и със своето детство; ако имат травми от детството, да бъдат „лекувани“ в настоящето, за да излекуват детето вътре в себе си; да работят за повишаване на самочувствието и увереността си; да бъдат водачи и да изразяват мислите си, а не да ги подтискат или да ги изразяват чрез гняв и агресия; да изразяват чувствата си към своите деца без задръжки, чрез емпатично и насърчително отношение; да изкарват повече време с децата чрез живо общуване, а не чрез технологии; да се свързват с децата чрез тяхното любопитство; да се фокусират върху подготовката на децата за бъдещето; да бъдат адекватни и активни, за да са наясно с ежедневието на децата и с това, което им се случва в него; да бъдат обективни; да дават възможност за повече време за игра и за изпълнение на любимите дейности (Шоджай § Полизи, 2023).

6. ПОДХОДИ И МЕТОДИ ЗА ПОДГОТОВКА НА МЛАДИТЕ ХОРА ЗА ОСЪЗНАТО РОДИТЕЛСТВО ЧРЕЗ СОЦИАЛНОПЕДАГОГИЧЕСКА РАБОТА

Един от най-ефективните подходи за изграждане на нагласа у младите хора за ефективно родителство е примерът, който имат в собствената семейна среда. Тук могат да се споменат вижданията на Стивън Кови, уважаван авторитет с международно признание в областта на лидерството, семеен експерт, учител, организационен консултант и изследовател. Той извежда седем важни, наречени от него, навици, за поддържане на висока ефективност в семействата, за изграждане на красива семейна култура в бурния свят, в който функционира семейството днес, а именно (Кови, 2020: 470 – 471):

- Бъдете проактивни. – Този навик се свързва с отговорността на семействата за собствените решения и свободата да избират, съобразно принципите и ценностите си, вместо от моментно настроение и обстоятелства, като развиват четирите човешки дарби – самосъзнание, съвест, въображение и независима воля.
- Започвайте с идеята за края. – Убедеността тук е, че семействата създават собственото си бъдеще с помощта на мислена визия и цел, не живеят спонтанно, а с виждане за мисията на брака и семейството.
- Първите неща – първи. – Семействата се организират и действат около най-важните си приоритети, свързани с усещането им за лична мисия и мисия на брака и семейството. Отделят време за цялото семейство и за индивидуално споделено време с всеки семеен член. Водят се от целта, а не от моментни планове и външни сили.
- Мислете „печеля – печелиш“. – Свърва се с това, че членовете на семействата мислят с нагласата за взаимна полза и държат на подкрепата и взаимното уважение. Мислят взаимозависимо чрез усещането за „ние“, а не за „аз“.
- Стремете се първо да разберете, а след това да бъдете разбрани. – Идеята е, че членовете на семейството е необходимо да се стараят първо да изслушват с намерението да разберат мислите и чувствата на другите, а след това да изразят ефективно собствените си мисли и чувства, като изграждат дълбоки отношения на доверие и любов. Дават обратна връзка, споделят това, което имат да кажат, но не настояват да бъдат първо те разбрани и изслушани.
- Синергизирайте. – Свързва се с това, че семейството разчита на индивидуалните и общите семейни черти, уважава. Семейните членове ценят различията помежду си, изграждат обща подкрепа, подкрепят семейния дух на любов, учене и принос.
- Наточете триона. – Смесът тук е, че семейството повишава собствената си ефективност чрез редовно лично и семейно обновление във физически, социално-емоционален, духовен и умствен аспект. Създават се традиции, които съхраняват и подхранват междупоколенческите връзки и развитие.

Когато става въпрос за социалнопедагогическа работа, се има предвид създаването на възможности и условия за активиране на ресурси – личностни и професионални, за оценка на ситуацията, за определяне на потребности и очертаване на пътя за тяхното удовлетворяване. При този тип професионален подход е необходимо да се погледне на ситуацията холистично, цялостно, като се обследват средата, потребностите и възможностите (силните страни) на семейните членове за работа, свързана с осъзнато родителство, като: формиране на нагласа у семейните членове за информиране, обучение, развиване на умения и мотивация за отговорно родителство; създаване на условия за обучение на младите хора за отговорно родителство още в училищна възраст, което да бъде част от програмата за осъзнатост и подготовка за житейска зрялост; реализиране на такива превантивни и обучителни програми и форми за подготовка в родителство, които да обхванат мотивация, отношение, умения и поведение за родителство; включване заедно в обучителни програми на деца от семейства с функционален и дисфункционален модел на взаимодействие „родители – деца“, за развиване на толерантност, взаимоприемане, емпатичност и смирение, като значими характеристики за ефективен живот в общността.

Друга възможност за подготовка за отговорно родителство е семейната социалнопедагогическа работа, която може да бъде с цел информиране, консултиране, краткосрочна семейна помощ и подкрепа, но може да бъде и част от по-дългосрочна работа, свързана с помощ по конкретен проблем. Спецификата на социалнопедагогическата работа със семейства се изразява най-общо като работа с двама клиенти – от една страна, семейството като система, с всеки семеен член като цяло и, от друга, с човека, посочен от семейната система, като човека с проблем. В този случай професионализмът на специалиста в посока осъзнаване на факторите и причините за проблемите в семейството и предлагане на

алтернативи за овладяването им, може да бъде вид превенция и модел за отношенията на детето в бъдещото му семейство. Тук ролята на специалистите - социални педагози е от високо значение, тъй като преминавайки през деструкцията на семейните отношения и овладявайки проблемите, е необходимо те да изведат и мотивират нови позитивни модели на отношения, заместващи старите, неработещи, които са довели до дисхармоничност и затруднения. Поддържането на добрия тон и етичност в комуникацията и отношенията между семейните членове ще бъде модел, който ще покаже на детето семейната ситуация от нова светлина и ще формира у него нагласа, че проблемите са временни и разрешими, и че, когато има дух на семейственост и желание на семейните членове да бъдат заедно, да споделят времето си, да се подкрепят и да съблюдают общи семейни ценности, животът е хубав, смислен и споделен.

Не на последно място по значимост е т.н. подход „социалнопедагогическо съпровождане“. Съпровождането може да се разглежда като процес, метод или подход (Кузманова – Карталова, 2019: 278). В основата стои разбирането за съвместна дейност между съпровождания и съпровождащия. Като процес съпровождането е съвкупност от последователни действия, които позволяват на човека максимално ефективно да реализира дадена дейност. Приема се, че специалистът върви заедно с клиента и го превежда през естествени житейски ситуации, за интегриране в нови условия, за подпомагане на социализацията му и повишаване на неговата флексибилност за живот в нови условия. Превежда го и през необичайни и трудни моменти, като чрез обединените усилия и съвместни действия между съпровождащия и съпровождания се преминава успешно през тях. Като метод, съпровождането се разглежда като начин за практическо обезпечаване или създаване на условия за реализиране на дадена дейност, а като системната професионална дейност съпровождането се явява обединение на специалисти с различен профил, съобразно нуждите за реализиране на процеса на съпровождане, като се има предвид културата на професионална поддръжка за развитието на семейството и за разрешаване на задачите, свързани с успешното му функциониране (Индивидуалное сопровождение..., 2012: 6 - 7).

Идеята е, че преминаването на семействата, на децата в тях, през предизвикателствата на живота чрез насърчителната и информирана подкрепа, със съдействието и съпровождането на специалист като социалния педагог, биха били предотвратени множество проблеми, които де факто са свързани с естествени житейски ситуации и, които не биха се превърнали в сериозни житейски проблеми.

Елизабет Лукас, водещ специалист по логотерапия, клиничен психолог и психотерапевт, с изключително богат опит в работата с деца и семейства, аргументира голямата важност на съпровождането на децата в живота, като фундамент за изграждане на емоционално-духовна стабилност у младата личност и предпоставка за разгръщане на неизменния потенциал за израстване, който всяко човешко същество притежава (Лукас, 2022).

7. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Настоящият анализ насочва фокуса на внимание към дуалистичния характер на отговорното родителство - към децата и към родителите, с идеята, че грижата за детето, преминава през личната грижа на родителя към себе си, за да бъде все по-добър родител за своите деца, който модел на поведение се кодира в светоусещането на децата и се реализира впоследствие и в техните семейства.

Качеството на живот на едно семейство зависи от степента на удовлетвореност на всеки семеен член относно личностната си реализация и отворена перспектива за успехи и от семейната сплотеност и насърчителна подкрепа на цялата семейната общност. Социалнопедагогическата работа със семейства, с нейната отличителна специфика за работа с

цялото семейство като система и с всеки семеен член по отделно, се явява ефективен подход за подготовка на децата за родителство чрез модела на ефективно функциониращото семейство, подкрепяно, информирано, обучавано в личностни и социални умения и за живот в семейна среда. Обучаването на децата чрез примера на спокойната, хармонична и балансирана семейна среда, в която се отглеждат те, чрез насърчителната подкрепа и професионална помощ от страна на специалиста - социален педагог, съдейства за целенасочената подготовка на децата за родителство.

При децата от семействата с деструктивни отношения, за обучение в родителство може да се прилагат различни форми на тренинги, обучителни семинари и др. в училищна среда чрез помощта и подкрепата на специалистите от помагащите професии. Поставянето в една обща неформална ситуация за обучаване в умения за осъзнато родителство на деца от функционални и дисфункционални семейства, съдейства за редуциране на различността, вдъхване на увереност, че и те могат да бъдат отговорни родители, каквито самите те не са имали.

Създаването на т.н. Училища за родители в различни институции, организации и общности за обучаване в информирано родителство и формиране на качества за реализиране на ефективно родителство, със споделена отговорност и насърчителни взаимоотношения, ще спомогне все повече деца да растат в балансирани и хармонични семейства, в които могат да разгърнат пълния си потенциал за развитие за тяхното благо, а от тук и за благосъстоянието на обществото като цяло.

8. ЛИТЕРАТУРА

Ашнър, Л., М. Майерсън. (2000). *Когато родителите обичат прекалено*. София: Наука и изкуство.

Брадшоу, Дж. (2002). *Тайните на семейството*. София: Кибеа.

Индивидуалное сопровождение детей „группы риска“. Методические рекомендации. (2012). Савинова, И. Ю. § Ковешникова, А. М. (сост.). Ханты-Мансийск: Центр психолого-педагогической реабилитации и коррекции.

Кови, С. (2020). *Седемте навика на високоефективните семейства. Как да изградим красива семейна култура в един бурен свят*. София: Кибеа.

Кузманова – Карталова, Р. (2019). *Социалнопедагогическа работа със семейства и деца в риск*. София: Е Принт.

Лукас, Ел. (2022). *Изкуството да уважаваме. Съпровождане на децата в живота*. София: Ейч Ем Ар Логос.

Манова, М. (2023). *Ефективните родители. Успешните сценарии за нашите деца*. София: Сиела.

Пери, Ф. (2019). *Книгата, която искате родителите ви да бяха прочели, а децата ви ще са благодарни, че сте го направили*. София: Изток -Запад.

Тсабари, Ш. (2018). *Осъзнатост в семейството. Как да отгледаме силни, устойчиви и самоуверени деца*. София: Инвиста.

Шнайдер, Л. Б. (2000). *Психология семейных отношений*. Москва: Апрель-Пресс, Изд-во ЭКСМО-Пресс.

Шоджай, П., Н. Полизи. (2023). *Осъзнато родителство. Ръководство за възпитаване на уверени, всеотдайни и силни деца*. София: Творец.